

Een archeologisch begeleiding bij de vervanging van een gasleiding door een beschermd terp te Oosterbierum, gemeente Franekeradeel (Fr.)

M. Schepers

Met bijdragen van A. Ufkes, K.L.B. Bosma & J.R. Veldhuis

ARC-Rapporten 2008-106

Groningen
9 februari 2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch begeleiding bij de vervanging van een gasleiding door een beschermde terp te Oosterbierum, gemeente Franekeradeel (Fr.)

ARC-Rapporten 2008-106
ARC-Projectcode 2008/201

Opdrachtgever
Halambco bv
Bevoegd gezag
Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)
Beheer en plaats van documentatie
Noordelijk Archeologisch Depot, Nuis

ARCHIS nummer begeleiding
30206

Tekst
M. Schepers, K.L.B. Bosma, A. Ufkes, J.R. Veldhuis
Afbeeldingen
B. Schomaker, H.H. Bürmann en M. Schepers
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — M.J.M. de Wit

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 9 februari 2009

Omslag
Het graven van de leidingsleuf. Foto: M. Schepers

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

In opdracht van te Halambco BV heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologische begeleiding uitgevoerd bij het vervangen van een gasleiding te Oosterbierum, gemeente Franekeradeel (Fr.). Deze begeleiding was noodzakelijk omdat het te volgen leidingtracé dwars door een wettelijk beschermd archeologisch monument loopt. Het monument (Rijksmonumentnummer 45219 / AMK-nummer 199) betreft een terp met mogelijk een verhoogde akker ('valgen') met als datering Vroege Middeleeuwen. De begeleiding vond plaats op 10 en 11 juni 2008 en is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1. en het Programma van Eisen zoals opgesteld door de RACM¹. Het veldwerk werd uitgevoerd door M. Schepers MA en K.M. Wojciechowska.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

1.3 Objectgegevens

Provincie	Fryslân
Gemeente	Franekeradeel
Plaats	Oosterbierum
Toponiem	Konkelsweg, Oosterbierum Oost
Kaartblad	05G
Coördinaten	N 163730/583410 Z 163780/583280
Periode	Vroege Middeleeuwen
Type object	Terp met verhoogde akker
Type bodem	Kalkarme poldervaaggronden
Geomorfologie	Kwelderwal

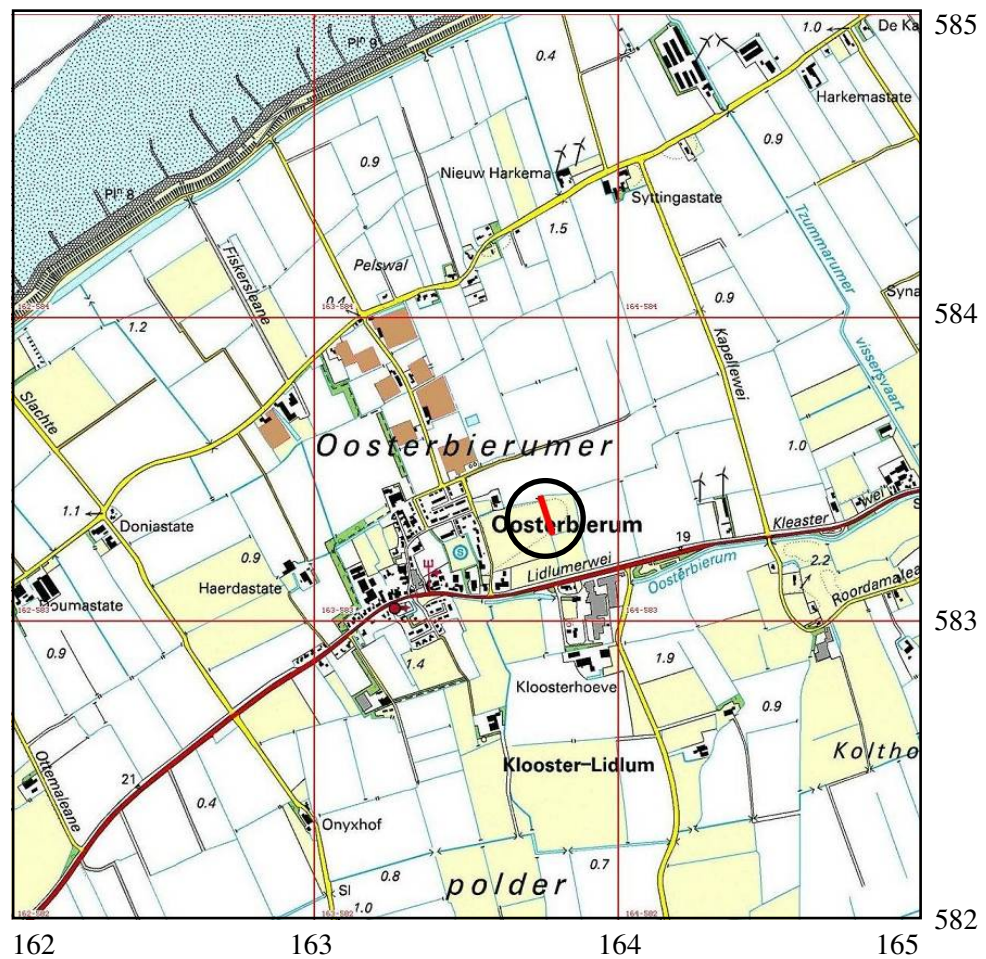
1.4 Doel van het onderzoek

Namens de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumentenzorg (RACM), is door J. van Doesburg en R.J. Stöver een Programma van Eisen (PvE) opgesteld en goedgekeurd voor de archeologische begeleiding in Oosterbierum². Omdat de verstoring naar verwachting beperkt zou blijven tot een maximale breedte van 0,9 m op dezelfde locatie als de te vervangen leiding, is het PvE opgesteld voor een archeologische begeleiding van bodemingrepen met beperkte verstoring (ABbv). Bij de vraagstelling is rekening gehouden met de beperkte bodemverstoring en is dan ook zeer algemeen:

- Zijn er op de locatie archeologische resten (grondsporen, lagen etc.) aanwezig, en zo ja, wat is de aard, omvang, datering en fysieke kwaliteit daarvan?*

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

²Doesburg, J. van & R.J. Stöver, 2008. Programma van Eisen voor archeologische begeleiding van bodemingrepen met beperkte verstoring (ABbv) op wettelijk beschermde monumenten: Vervanging van gasleiding door terp met verhoogde akker te Oosterbierum (Fr), rijksmonumentnummer 45219.

Legenda

— Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld, tracé met rode lijn aangegeven), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.5 Werkwijze

Het veldwerk is zover mogelijk uitgevoerd volgens het PvE. In het PvE wordt gesteld dat de locatie van de oude leiding buiten het monument reeds gelocaliseerd zou zijn, hetgeen het mogelijk maakt zo precies mogelijk de aanlegsleuf van de oude leiding te volgen en de 'nieuwe' verstoring tot een minimum te beperken. In het PvE wordt zelfs de verwachting uitgesproken dat bij een sleuf van maximaal 0,9 meter breed binnen de oude verstoring wordt gebleven. Ter plaats bleek dat de loop van de oude leiding niet gelocaliseerd was en er moest enige druk uitgeoefend worden om dit toch gedaan te krijgen. De oude gasleiding bleek gelegd te zijn in een sleuf met een breedte van maximaal 30 cm. Alhoewel de nieuwe sleuf slechts 50 cm breed gemaakt werd, betekende dit dat over de gehele lengte van de sleuf nieuwe verstoring en dus een intacte stratigrafie. De oude leiding bleek dieper te liggen dan de in het PvE gestelde maximale diepte van 1,2 meter en ook de nieuwe sleuf moest dus tot op grotere diepte gegraven worden. Het profiel is geschaafd en de hierbij gedane vondsten zijn verzameld. Op drie locaties is een tien meter brede profielopname gedocumenteerd. Ook zijn aan het oppervlak in de directe omgeving van de sleuf vondsten verzameld. In het horizontale vlak zijn geen sporen aangetroffen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke waarden

Voorafgaand aan de begeleiding is een kort bureauonderzoek uitgevoerd. Hiervoor zijn eerst de geomorfologische kaart en de bodemkaart van Nederland bestudeerd (afb. 7 en afb. 8). Deze kaarten zijn geraadpleegd via Archis.³ Op de geomorfologische kaart is te zien dat het plangebied zich bevindt op een terp, die op zijn beurt is opgeworpen op een hoge kwelderwal. Deze kwelderwallen zijn evenwijdig aan de kust lopende, zandige verhogingen die alleen nog bij de hoogste vloed werden overstroomd (Berendsen 2005). Volgens de bodemkaart bestaat de natuurlijke bodem ter plaatse uit kalkarme poldervaaggronden.

2.2 Bekende historische en archeologische waarden

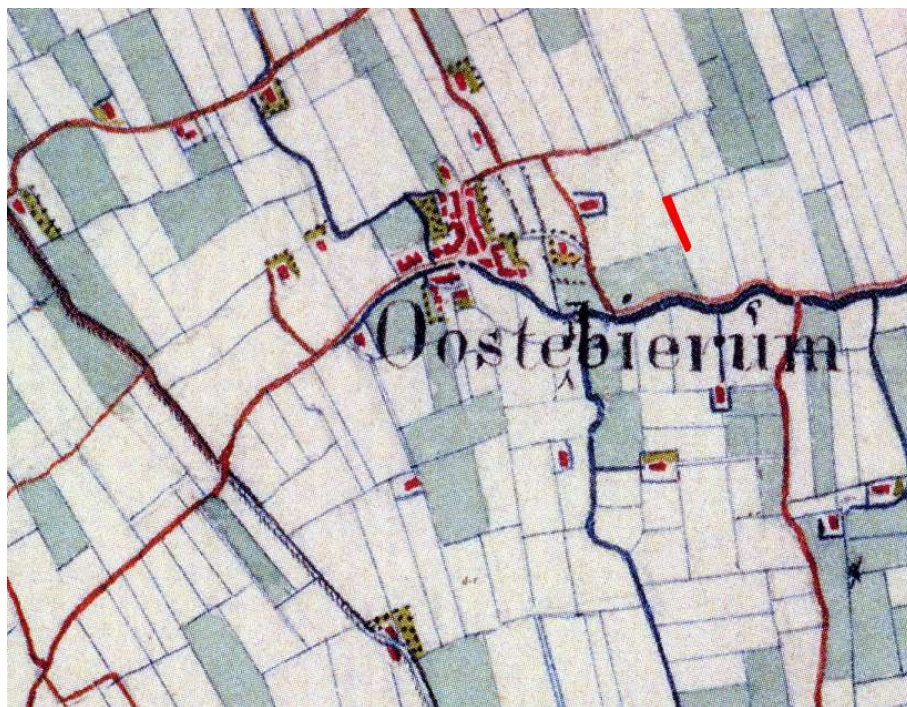
Zoals in de inleiding reeds is aangegeven, bevindt het plangebied zich binnen een beschermd archeologisch monument (afb. 9 en afb. 2). Het gaat om een terp met mogelijk verhoogde akkers ('valgen') die is opgeworpen op een hoge zandige kwelder. Op deze evenwijdig aan de kust lopende kwelderwal bevinden zich meerdere terpen (afb. 10). Op historische kaarten uit de 19e eeuw is te zien dat het onderzoeksgebied in recenter tijden niet voor bewoning in gebruik is geweest (afb. 3 en afb. 4).

---

³Het digitale archeologische informatiesysteem voor Nederland waarvan de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) deel uitmaken.

Afbeelding 2 Een uitsnede van de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAM-KE), advieskaart ijzertijd-middeleeuwen, ter hoogte van Oosterbierum. Bron: Provincie Fryslân.

Afbeelding 3 Het tracé van de gasleiding met rode lijn aangegeven op een uitsnede van de kaart van Huguenin, 1819-1829. Uit: Versfelt & Schroor 2005.

Afbeelding 4 Het tracé van de gasleiding met rode lijn aangegeven op een uitsnede van de historische atlas van Fryslan van rond 1850. Uit: Geudeke et al. 1992.

3 Veldwerk

De graafwerkzaamheden waren nog niet tot het terplichaam gevorderd ten tijde van de aanvang van de begeleiding. De eerste ochtend werd daarom benut voor het uitvoeren van een oppervlaktekartering rond de te graven sleuf. Hierbij werd botmateriaal en aardewerk aangetroffen (vnr. 1).

's Middags bereikte de graafwerkzaamheden de grens van de terp. Doordat de gegraven sleuf slechts 50 cm breed was, was de werkbaarheid in het veld matig. De totale lengte van de sleuf door het monument bedroeg ongeveer 120 meter. De sleuf werd gegraven van zuid naar noord. Een behoorlijke beoordeling van het profiel bleek niet mogelijk, doordat hier slechts vanuit een hele scherpe hoek (staande op de rand van de sleuf) of van extreem korte afstand (staande in de sleuf) naar gekeken kon worden. Voor een zo goed mogelijke interpretatie is daarom het profiel over de gehele lengte van de sleuf opgeschaafd, alvorens een aantal locaties voor profielopname te selecteren. Op drie locaties zijn profieltekeningen gemaakt, namelijk tussen 0-10 m, 50-60 m en 100-110 m. (afb. 11). In het profiel is duidelijk te zien dat de terp is opgeworpen op een van zichzelf al hoge, zandige kwelder (afb. 5). Bovenin de kwelderlagen middenop de terp bevinden zich duidelijk fosfaatvlekken. Dit zou kunnen suggereren dat de kwelderwal ook vóór de ophoging al gebruikt werd voor landbouwactiviteiten. In een deel van de profielopnames tussen 0-10 m en 50-60 m is tussen de ophogingslagen en het kwelderpakket een donkere humeuze band zichtbaar die mogelijk het restant is van een oude bouwvoor.

vnr	soort	fragment
1	groot zoogdier (t.g.v rund)	onderkaak
	schaap/geit	kies (M3)
2	schaap/geit	astragalus
	rund	onderkaak
	rund	sesambotje

Tabel 1 Aangetroffen botresten.

Ook hier geldt, dat door de zeer matige zichtbaarheid voorzichtigheid geboden is met betrekking tot de interpretatie! Tussen 0-10 m was in het profiel een gedempte sloot zichtbaar. Bij gebrek aan vondstmateriaal hieruit kon deze niet goed geda-teerd worden, maar de insteek hoog in het profiel doet vermoeden dat de sloot van relatief jonge datum is.

Overtuigende bewoningsniveaus of grondsporen zijn niet aangetroffen. In com-binatie met de kleine hoeveelheid vondstmateriaal doet dit vermoeden dat het hier inderdaad puur om een verhoogde akker gaat, zonder daadwerkelijke bewoning. De beperkt onderzochte oppervlakte maakt al te verregaande conclusies in deze echter niet verantwoord. Door de beperkte werkbaarheid en zichtbaarheid in de sleuf zijn de vondsten uit het profiel niet per laag of segment verzameld. Alle vondsten die bij het opschaven van het profiel zijn gedaan, behoren daarom tot één vondstnummer (vnr. 2) Uitzondering hierop wordt gevormd door een keramisch artefact (vnr. 3, par. 4.2). Dit artefact werd gevonden bij het opschaven van het profiel tussen 100-110 m, onderin het ophogingspakket.

4 Vondsten

In deze paragraaf worden de vondsten per vondstcategorie besproken. De bespro-ken vondstcategoriën zijn, in volgorde van behandeling: aardewerk, keramische artefacten en natuursteen. Daarnaast werd een kleine hoeveelheid botmateriaal aangetroffen. Alle resten zijn bekeken en waar mogelijk geïdentificeerd door mw. drs. H. Halıcı van ARC bv. De resten zijn alle van gedomesticeerde dieren af-komstig (schaap/geit en rund) en sterk gefragmenteerd. Op de botresten zijn geen sporen van bewerking aangetroffen (tabel 1).

4.1 Aardewerk

K.L.B. Bosma

Bij het onderzoek zijn 46 aardewerkscherven geborgen (tabel 2). Het betreft deels vondsten uit de oppervlaktekartering en deels vondsten die bij het schaven van het profiel zijn aangetroffen. Het materiaal is matig tot goed geconserveerd en relatief sterk gefragmenteerd. Het grootste deel bestaat uit kogelpotaardewerk (38 stuks), waaronder drie randfragmenten en één fragment van een standring. De overige scherven betreffen wandscherven. Het meeste van dit kogelpotaardewerk is met steengruis gemagerd en reducerend, matig hard gebakken. Enkele fragmenten

Afbeelding 5 Foto van het oostprofiel aan het uiterste zuidoende van de sleuf, tussen de 0-10 m. Met een rode lijn is het onderscheid tussen de ophogingslagen en het oorspronkelijke kwelderpakket geaccentueerd (foto: M. Schepers).

vnr	soort	aantal	datering	opmerking
1	kogelpotaardewerk	15	vmec-lmea	wandfragmenten met steengruismagering, roetsporen
1	kogelpotaardewerk	1	10B-11A	reducerend gebakken met geoxideerd oppervlak, middelfijne steengruismagering, vierkant verdikte rand met groef aan de binnenzijde
1	kogelpotaardewerk	1	8B-10	reducerend gebakken, grove steengruismagering, horizontaal afgestrekten, ruw gevormde rand
1	kogelpotaardewerk	8	10-13	wandfragmenten met zandmagering, roetsporen
1	kogelpotaardewerk	4	8B-10	wandfragmenten met schelpgruismagering, roetsporen
2	kogelpotaardewerk	1	12-13	standing van reducerend gebakken pot met zandmagering
2	kogelpotaardewerk	1	vmed-lmea	randfragment, reducerend gebakken, grove zandmagering, dakvormig afgeschuind
2	kogelpotaardewerk	3	vmec-lmea	wandfragmenten met steengruismagering, roetsporen
2	kogelpotaardewerk	2	vmecd	wandfragmenten met zeer grove steengruismagering, roetsporen
2	kogelpotaardewerk	2	8B-10	wandfragmenten met schelpgruismagering, roetsporen
1	pingsdorf	1	lmea	beschilderd met ijzerengobe, decoratiepatroon niet herkenbaar
1	badorf-/pingsdorf-waar	1	vmed-lmea	ongedecoreerd
1	proto-steengoed	1	13	wandfragment met draairillen
1	reliefbandamfoor	1	9d-10A	reliëfband met radstempeldecoratie, waarschijnlijk Badorf
1	Rijnland	1	vmecd	reducerend gebakken, zandmagering
1	steengoed	1	lmeb-nta	oor van kan uit Langerwehe
1	steengoed	1	15	wandfragment van gesloten vorm uit Aken
1	Vorgebirge	1	8B-9	kookpot type WIIIB, waarschijnlijk Badorf

Tabel 2 Aangetroffen aardewerk.

hebben een geoxideerd oppervlak. In mindere mate komen scherven voor die met zand of schelpgruis zijn gemagerd.

Twee vierkant verdikte, min of meer dakvormig afgeschuinde randen, waarvan één met een groef aan de binnenzijde, vertegenwoordigen een type dat te plaatsen is in de late 10e of vroege 11e eeuw.⁴ De derde, een horizontaal afgestrekten, vrij ruw gevormde rand van een kogelronde pot, is met zekerheid Karolingisch. Deze dateert uit de periode van de tweede helft van de 8e tot en met de 10e eeuw (Van Es & Verwers 1980, type H IB).

De wandfragmenten die met schelpgruis of met zeer grof steengruis zijn gemagerd, zijn eveneens te plaatsen in de Karolingische Tijd. Het overige kogelpotmateriaal is niet nauwkeuriger te dateren dan in de periode Vroege Middeleeuwen C–Late Middeleeuwen A. De standing is afkomstig van een pot, vermoedelijk

⁴Dit materiaal toont sterke overeenkomsten met aardewerk uit diezelfde periode dat bij de door Grontmij uitgevoerde opgraving Sneek 'De Hemmen' werd aangetroffen, publicatie in voorbereiding.

een tuitkan, die met zekerheid dateert uit de Late Middeleeuwen, meer specifiek de late 12e eeuw (Verhoeven 1998, p. 274). Een groot deel van het kogelpotaardewerk vertoont roetsporen op de buitenzijde, wat aangeeft dat dit aardewerk vooral gebruikt werd om in te koken.

Het overige aardewerk betreft gedraaid materiaal dat is geïmporteerd uit gebieden buiten de directe regio. Ook in dit geval is zowel vroegmiddeleeuws als laatmiddeleeuws materiaal vertegenwoordigd. Zo is een randfragment van een kookpot van type WIIIB (Van Es & Verwers 1980, pp. 83–84) te plaatsen in de periode van de tweede helft van de 8e tot en met de 9e eeuw. Deze rand is hoogstwaarschijnlijk afkomstig van een pot die is geproduceerd in Badorf in het Duitse Vorgebirge (Van Es & Verwers 1980, baksel W-2). Uit deze regio zijn verder een fragment van een reliëfbandamfoor met radstempelversiering, een scherf van Badorf- of Pingsdorfwaar en een scherf van een pot van Pingsdorfwaar afkomstig. Deze fragmenten zijn slechts globaal dateerbaar op basis van het voorkomen van de genoemde aardewerksoorten en zijn respectievelijk te plaatsen in de Vroege Middeleeuwen C-D, in de Vroege Middeleeuwen D - Late Middeleeuwen A en in de Late Middeleeuwen A.

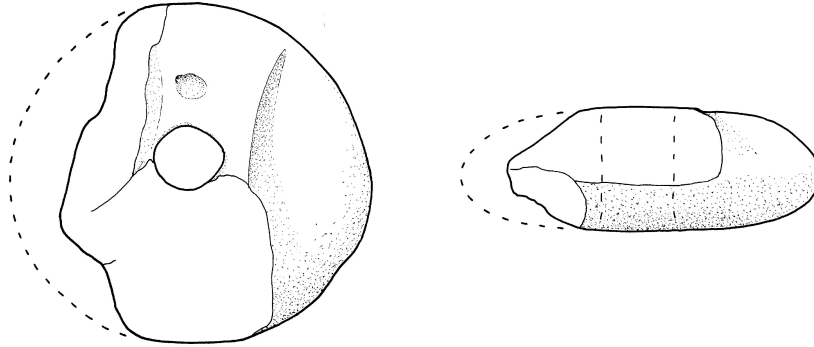
Een wandfragment van een kan van proto-steengoed is afkomstig uit het Duitse Rijnland en dateert uit de 13e eeuw. Naast dit fragment is één fragment van grijs gedraaid, zandgemagerd aardewerk geïmporteerd uit het Rijnland. Deze scherf is te plaatsen in de Karolingische tijd. Verder zijn twee fragmenten van steengoed geborgen die te plaatsen zijn in de 15e en 16e eeuw. Het betreft een fragment van een oor van een kan en een wandfragment van een gesloten vorm, waarschijnlijk eveneens een kan, respectievelijk afkomstig uit de regio rond de Duitse plaatsen Langerwehe en Aken.

Concluderend kan gesteld worden dat het aangetroffen aardewerk te plaatsen is in de periode van de Vroege Middeleeuwen C tot en met de vroege Nieuwe Tijd. De sterke mate van gefragmenteerdheid en de aanwezigheid van scherven met kooksporen geven aan dat het nederzettingsafval betreft. Een deel van de scherven is op het maaiveld verzameld en dus contextloos. De andere vondsten zijn niet gekoppeld aan een specifieke laag, maar aangenomen mag worden dat alle vondsten wel afkomstig zijn van bewoning ter plaatse, mede omdat het oppervlaktemateriaal niet wezenlijk afwijkt van het materiaal uit het profiel.

4.2 Keramische artefacten

A. *Ufkes*

Uit één van de onderste lagen uit het westprofiel is een incompleet keramisch artefact geborgen (vnr. 3, spoor 8, afb. 6). Het betreft een fragment van een zeer zorgvuldig afgewerkt weefgewicht. Op grond van de stratigrafische ligging en het aardewerk dat elders is verzameld, kan een datering in de Karolingische Tijd worden verondersteld. Het gewicht van het object bedraagt 161,7 gram, het oorspronkelijke gewicht zal rond de 250 gram zijn geweest. De klei is gemagerd met betrekkelijk grove chamotte en het gewicht is oxiderend gebakken met een reducerende kern. Ook zit er een reducerende vlek op één van de zijanten. De vorm is afgeplat rond, de diameter is 9 cm en de maximale dikte is 31,8 mm. De cilin-

Afbeelding 6 Weefgewicht aangetroffen tussen 100-110 m in het westprofiel (schaal 1:2). Tekening: H.H. Bürmann.

drische doorboring is iets excentrisch geplaatst, en de diameter bedraagt 16,4 mm. Er zijn geen sporen van slijtage zichtbaar op of nabij de doorboring. Het wandoppervlak is zeer goed afgewerkt. Een opvallend detail is dat het weefgewicht aan één zijde is versierd. Boven de doorboring bevindt zich een kleine, min of meer ronde, indruk, aan weerszijden geflankeerd door een sikkelvormige, brede groeflijn. Het komt sporadisch voor dat weefgewichten zijn versierd. Er is één object bekend uit Lutjelollum (gem. Franekeradeel), dat aan beide zijden is versierd met ogenschijnlijk willekeurig geplaatste indrukjes, die waarschijnlijk zijn ingedrukt met een schacht van een vogelveer (Ufkes 2007). Op het maaiveld is een knikker gevonden van gebakken klei (vnr. 1). De diameter is 18,2 en het gewicht is 8,1 gram. Op grond van het baksel kan deze knikker in de Nieuwe of Nieuwste Tijd worden geplaatst en heeft daarom geen relatie met het overige vondstmateriaal.

4.3 Natuursteen

J.R. Veldhuis

Onder het vondstmateriaal is één natuursteen aangetroffen tijdens het opschaven van het profiel. De steen is sterk gefragmenteerd en kan uitsluitend op basis van de steensoort als een fragment van een maalsteen worden gedetermineerd. Het gaat om basaltlava dat, gelet op de structuur en kleur, waarschijnlijk als Mayener basaltlava of tefriet gedetermineerd moet worden. Deze steensoort werd vanaf de IJzertijd in het Duitse Eifelgebied gewonnen en ter plaatse verwerkt tot maalsteen. Deze maalstenen werden vervolgens over Noordwest Europa verspreid en waren zeer populair als gevolg van de gasachtige structuur van de steensoort waardoor de maalsteen goed ruw bleef (Harsema 1979). Aangezien het om een zeer klein fragment van een maalsteen gaat, is het niet mogelijk om te bepalen of het gaat om een looper of een ligger. Evenmin kan de doorsnede worden achterhaald. Dit, in combinatie met de afwezigheid van versiering, maakt het onmogelijk om de maalsteen aan een archeologische periode te koppelen. Op basis van de geringe dikte (29 mm) lijkt echter een datering in de Middeleeuwen het meest waarschijnlijk.

5 Conclusie

Aan de hand van de resultaten van het onderzoek kunnen de volgende antwoorden worden gegeven op de in het Plan van Eisen gestelde onderzoeksvraag:

- 1 *Zijn er op de locatie archeologische resten (grondsporen, lagen etc.) aanwezig, en zo ja, wat is de aard, omvang, datering en fysieke kwaliteit daarvan?*

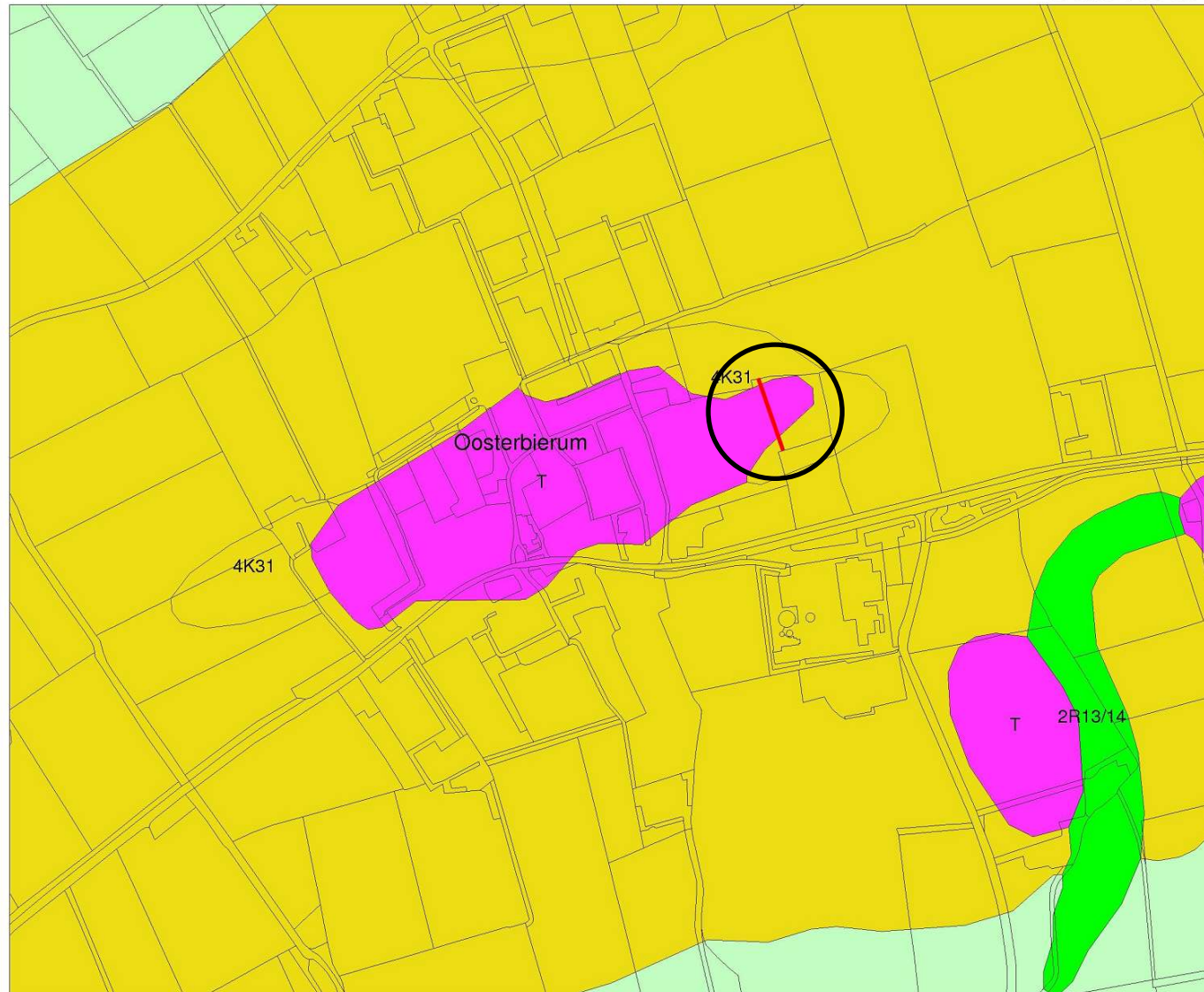
De aangelegde sleuf liep dwars door een terp. In het door veldomstandigheden slecht interpreteerbare profiel bleek het op een aantal locaties goed mogelijk het onderscheid vast te stellen tussen de intacte kwelder en de ophogingslagen. De maximale verstoring door de landbouwactiviteiten op het perceel bedraagt ongeveer 50 cm. Hieronder bevinden zich de ophogingslagen. Op de kwelder zelf is nog een oude bouwvoor zichtbaar. Duidelijke bewoningsniveaus werden niet aangetroffen. Van het maaiveld en uit het profiel zijn vondsten verzameld. Hieronder bevindt zich een fragment van een weefgewicht. Op basis van het andere aardewerkmateriaal kon worden vastgesteld dat het meeste materiaal te dateren is in de Vroege Middeleeuwen. Deze datering geldt hoogstwaarschijnlijk ook voor het weefgewicht. Naast het vroegmiddeleeuwse materiaal werd ook materiaal uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd aangetroffen. In het horizontale vlak zijn geen sporen aangetroffen, deels als gevolg van het feit dat hier nog een leiding lag, waardoor een zichtbare breedte van maximaal enkele decimeters overbleef. Bij gebrek aan duidelijke grondsporen en organische artefacten kan niet veel gezegd worden over de fysieke kwaliteit. De beperkte hoeveelheid vondstmateriaal in combinatie met het ontbreken van grondsporen en/of overtuigende bewoningsniveaus lijkt te bevestigen dat het hier om een verhoogde akker gaat. Eventuele bewoning heeft waarschijnlijk meer westelijk op de terp plaatsgevonden, onder de huidige dorpskern van Oosterbierum. Fosfaatvlekken in de kwelderlagen onder het ophogingspakketten indiceren dat de kwelder al voor landbouwactiviteiten benut is voorafgaand aan de ophoging.

6 Samenvatting

Op 10 en 11 juni 2008 is een archeologische begeleiding uitgevoerd bij de vervanging van een gasleiding door een archeologisch monument (rijksmonumentnummer 45219 / AMK-nummer 199) te Oosterbierum, gemeente Franekeradeel (Fr.). Het monument betreft een terp met mogelijk een verhoogde akker ('valgen'). De aangelegde sleuf was 120 m lang, 50 cm breed en ongeveer 2 m diep. Vondsten zijn verzameld bij een oppervlaktekartering rondom de sleuf en uit het profiel. Op basis van het aardewerk kan het complex gedateerd worden in de Vroege Middeleeuwen. Een opvallende vondst is een keramisch artefact in de vorm van een versierd weefgewicht. Grondsporen of bewoningsniveaus zijn niet aangetroffen. In combinatie met de beperkte hoeveelheid vondsten, geeft dit aanleiding te veronderstellen dat dit deel van de terp niet voor bewoning, maar alleen voor landbouwactiviteiten gebruikt is.

24-07-2008

164562 / 584072

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)**
  - Wanden
  - Hoge heuvels en ruggen
  - Terpen
  - Hoge duinen
  - Plateaus
  - Terrassen
  - Plateau-achtige vormen
  - Waaivormige glooiingen
  - Niet-waaivormige glooiingen
  - Lage ruggen en heuvels
  - Welvingen
  - Vlakten
  - Laagten
  - Ondiepe dalen
  - Matig diepe dalen
  - Diepe dalen
  - Water
  - Bebouwing
  - Overig (Dijken etc)
- PLAATSNAMEN
- PROVINCIES

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Archis2

162422 / 582324

Afbeelding 7 Uitsnede van de geomorfologische kaart van Nederland ter plaatse van de onderzoekslocatie (omcirkeld, tracé met rode lijn aangegeven). Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

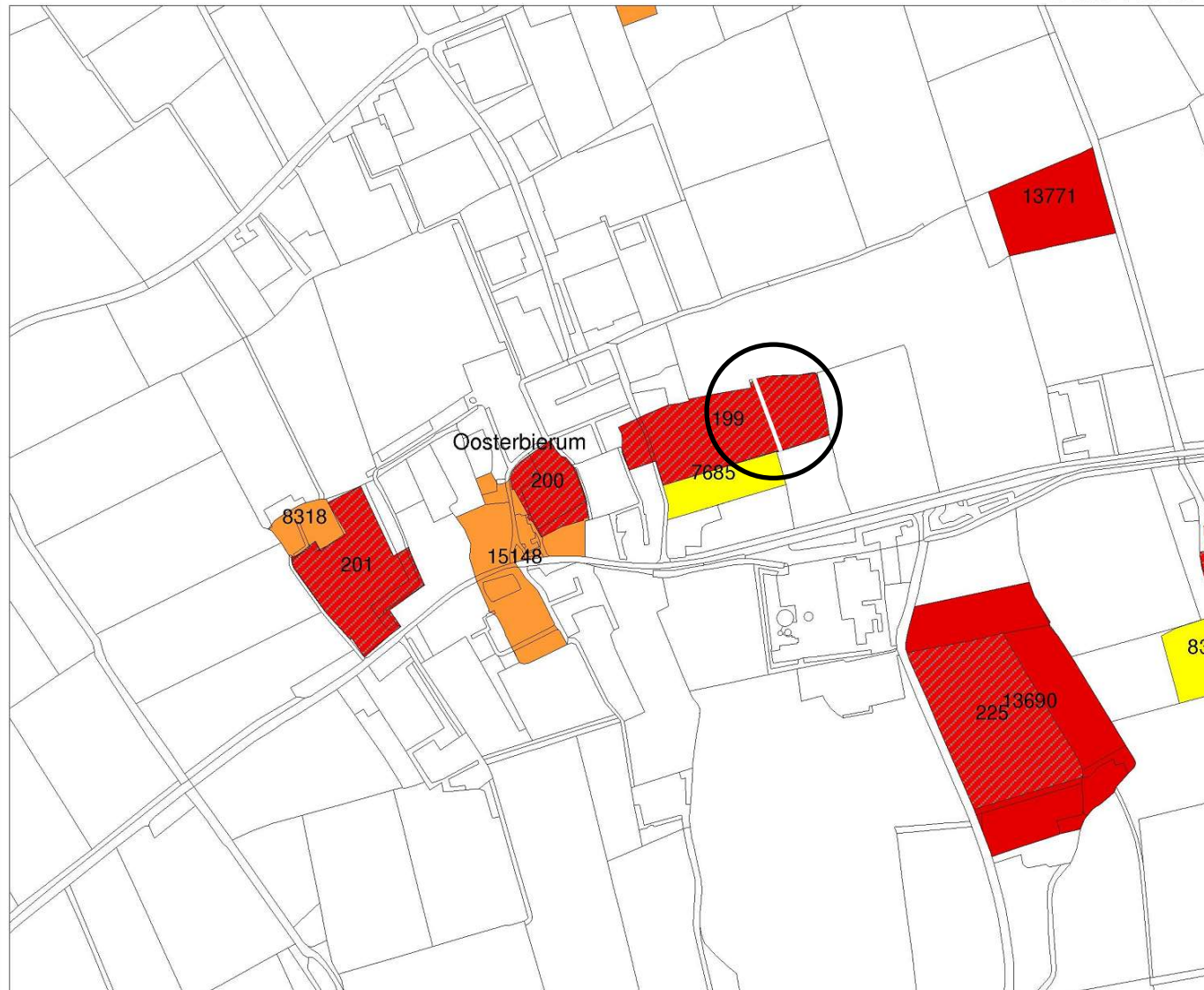

Afbeelding 8 Uitsnede van de bodemkaart van Nederland ter plaatse van de onderzoekslocatie (omcirkeld, tracé met rode lijn aangegeven). Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

24-07-2008

164562 / 584072

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
  - archeologische betekenis
  - archeologische waarde
  - hoge archeologische waarde
  - zeer hoge archeologische waarde
  - zeer hoge arch waarde, beschermd
- PLAATSNAMEN**
- PROVINCIES

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Archis2

162422 / 582324

Afbeelding 9 De onderzoekslocatie op de monumentenkaart. Het tracé van de gasleiding loopt door AMK-nummer 199 en is hierin met een witte lijn aangegeven. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

25-07-2008

167587 / 586382

Legenda

TOP10 ((c)TDN)

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

PLAATSNAMEN

PROVINCIES

0 1 km

N

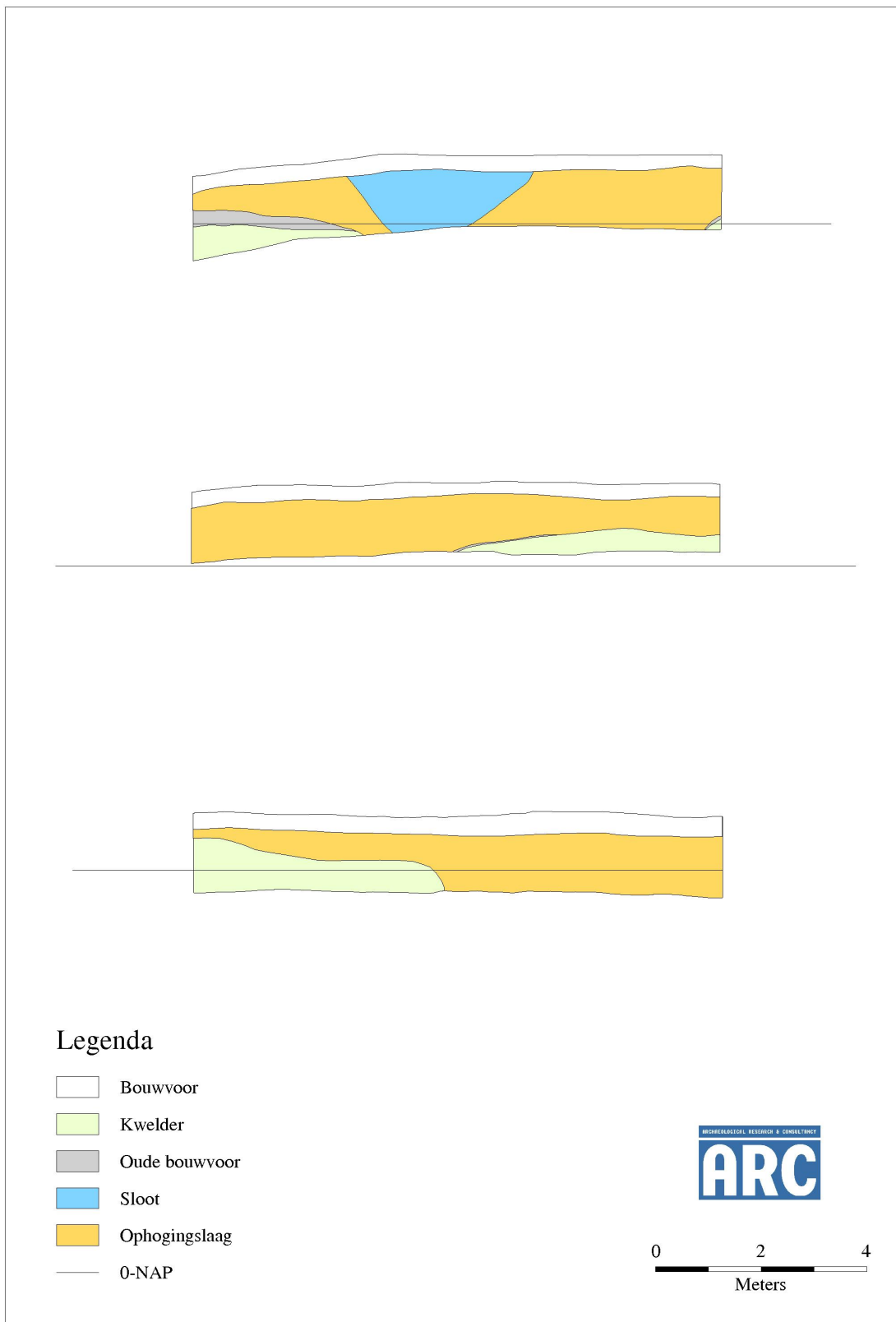
Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

162486 / 582214

Afbeelding 10 Uitsnede van de monumentenkaart van Nederland waarop duidelijk te zien is dat het monument waarin de onderzoekslocatie ligt (omcirkeld) zich bevindt op een evenwijdig aan de kust lopende kwelderwal (omkaderd) met meerdere bewoningslocaties. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

Afbeelding 11 Profielopnames op drie locaties in de sleuf van de gasleiding. Van boven naar onder: 0-10 m, 50-60 m en 100-110 m. Kaart: B. Schomaker.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Es, W.A. van & W.J.H. Verwers, 1980. *Excavations at Dorestad 1. The harbour: Hoogstraat I*. Amersfoort (Nederlandse oudheden 9, Kromme Rijn project 1).
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas 1:25.000, Friesland 1853–1856*. Groningen.
- Harsema, O.H., 1979. *Maalstenen en handmolens in Drenthe van het neolithicum tot ca. 1300 A.D.* Assen (Museumfonds Publicatie 5).
- Ufkes, A., 2007. Keramische artefacten en huttenleem. In: S.A. Mulder & A. Ufkes, *Een archeologische opgraving op een afgevlakte terprand te Lutjellum, gemeente Franekeradeel (Fr.)*. Groningen, pp. 27–33 (ARC-Publicaties 181).
- Verhoeven, A.A.A., 1998. *Middeleeuws gebruiksaardewerk in Nederland (8ste–13de eeuw)*. Amsterdam (Amsterdam Archaeological Studies 3).
- Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819–1829*. Groningen.